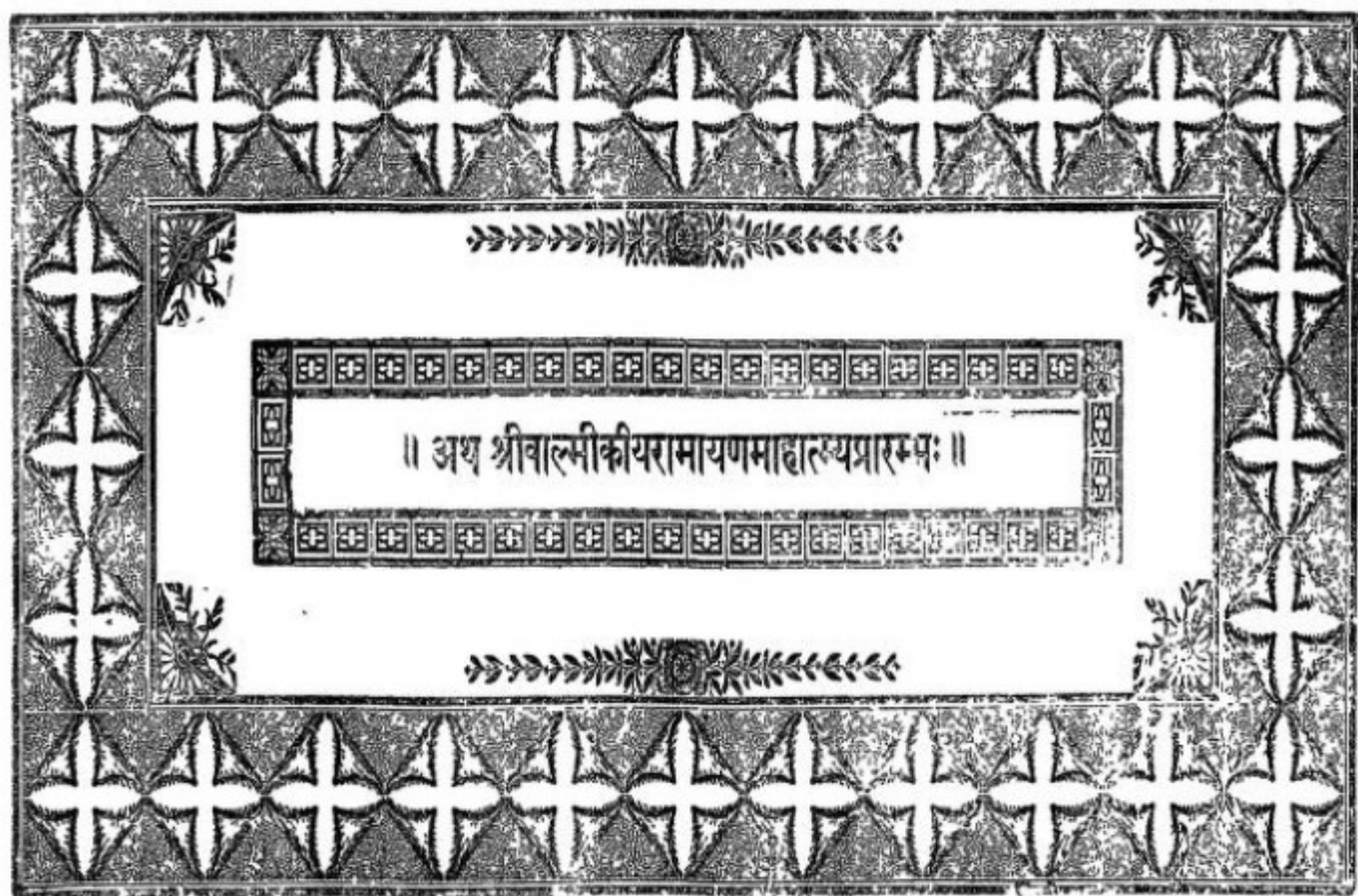

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ रामायणमाहात्म्यम् ॥ श्रीरामः शरणं समस्तजगतां रामं विना कागतीरामेण प्रतिहन्यते कलिमलं रामायकार्यनमः ॥ रामात्र
 स्यतिकालभीमभुजगोरामस्य सर्वशेराभेक्तिरखंडिता भवतु मे रामत्वमेवाश्रयः ॥ १ ॥ चित्रकूटालयं राममिदिरानंदमंदिरम् ॥ वंदे च परमानंदभक्तानाम
 भयप्रदम् ॥ २ ॥ ब्रह्मविष्णुमहेशाद्याय स्यांशालोकसाधकाः ॥ तमादिदेवं श्रीरामं विशुद्धं परमं भजे ॥ ३ ॥ ऋषयश्चतुः ॥ भगवन्सर्वमारूपांतं यत्पृष्टं
 विदुषा त्वया ॥ संसारपाशवद्भानांदुःखानि सुबहूनि च ॥ ४ ॥ एतत्संसारपाशस्य च्छेदकः कृतमः स्मृतः ॥ कलौ वेदोक्तमार्गाश्च न स्यंतीति त्वयोदितम् ॥ ५ ॥
 अधर्मनिरतानां च यातनाश्च परकीर्तिताः ॥ घोरकलियुगे प्राप्ते वेदमार्गं बहिष्कृते ॥ ६ ॥ पाखंडत्वं प्रसिद्धं तत्सर्वपरिकीर्तितम् ॥ कामार्ताद्विस्वदेहाश्च लु
 ष्ठा अन्योन्यतत्पराः ॥ ७ ॥ कलौ सर्वे भविष्यंति स्वल्परायो बहुप्रजाः ॥ स्त्रियः स्वपोषणपरावेश्यालावण्यशालिनः ॥ ८ ॥ पतिवाक्यमनादृत्य स
 दान्यग्रहतत्पराः ॥ दुःशीला दुष्टशीलेषु करिष्यंति सदा स्पृहाम् ॥ ९ ॥ असंवृत्ता भविष्यंति पुरुषे पुकुलांगनाः ॥ परुषानृतभाषिण्यो देहसंस्कारवर्जिताः ॥
 १० ॥ वाचालाश्च भविष्यंति कलौ प्राप्ते च योषितः ॥ भिक्षवश्चापि मित्रादिस्नेहसंबंधयंत्रिताः ॥ ११ ॥ अन्योपाधिनिमित्तेन शिष्यानुग्रहलोलुपाः ॥
 पाखंडालापनिरताः पाखंडजनसंगिनः ॥ १२ ॥ यदा द्विजा भविष्यंति दातृद्विगतः कलिः ॥ विप्रवंशो द्रवश्चेष्ट उपवीतं शिखांत्यज्येत् ॥ १३ ॥ कथं त
 न्निष्कृतिं याति वदसुतमहामते ॥ राक्षसाः कलिमाश्रित्य जायंते ब्रह्मयोनिषु ॥ १४ ॥ परस्परं विरुध्यंति भगवद्धर्मबंधकाः ॥ द्विजानुष्ठानरहिता भगद्धर्मव
 र्जिताः ॥ १५ ॥ कलौ विप्रा भविष्यंति कुचुकोष्णीषधारिणः ॥ घोरकलियुगे ब्रह्मन् जनानां पापकर्मणाम् ॥ १६ ॥ मनः शुद्धिविहीनानां निष्कृतिश्च कथं
 भवेत् ॥ मूढहस्तोदकं पक्वं मूढैश्च सह भोजनम् ॥ १७ ॥ शौद्रमंत्रं तथा श्रीं शक्त्यं शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ यथा तुष्यति देवेशो देवदेवो जगद्गुरुः ॥ १८ ॥ तत्रो
 वदस्व सर्वज्ञसूतकारुण्यवारिधे ॥ १९ ॥ वदस्व तस्मिन् श्रेष्ठसर्वमेतदशेषतः ॥ कथं न जायते तुष्टिः सूतस्त्वद्वचनामृतात् ॥ २० ॥ सूत उवाच ॥ शृणु ध्वमृषयः
 सर्वे यदिष्टं वो वदाम्यहम् ॥ गीतं सनत्कुमाराय नारदनमहात्मना ॥ २१ ॥ रामायणमहाकाव्यं सर्ववदार्थसंमतम् ॥ सर्वपापप्रशमनं दुष्टग्रहनिवारणम् ॥
 २२ ॥ दुःस्वप्ननाशनं धन्यं मुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥ रामचंद्रशृणोपेतं सर्वकल्याणसिद्धिदम् ॥ २३ ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणां हितुभूतं महाफलम् ॥
 अपूर्वपुण्यफलदं शृणु ध्वं सुसमाहिताः ॥ २४ ॥ महापातकयुक्तो वा युक्तो वा सर्वपातकैः ॥ श्रुत्वा तदार्थं दिव्यं हि काव्यं शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ २५ ॥ रामायणे
 प्रवर्तते सज्जनाये जगद्धिताः ॥ तेष्वकृतकृत्याश्च सर्वशास्त्रार्थकोविदाः ॥ २६ ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणां साधनं च द्विजोत्तमाः ॥ श्रोतव्यं च सदा भक्त्यारा
 मारूपा नंतदा नृभिः ॥ २७ ॥ पुराजितानि पापानि नाशमार्गातिरस्य वै ॥ रामायणे महाप्रीतिस्तस्य वै भवति भुवम् ॥ २८ ॥ रामायणे वर्तमाने पापपाशो
 नर्यात्रितः ॥ अनाहत्या न्यथा गथासक्तं बुद्धिः प्रवर्तते ॥ २९ ॥ तस्मात्तुरामायणनामधेयं परंतु काव्यं शृणुत द्विजेंद्राः ॥ यस्मिच्छ्रुते जन्मजरादिनाशो भव

त्यदोपःसनरोऽच्युतः स्यात् ॥ ३० ॥ वरं वरेण्यं वरं दंतु भाव्यं निजप्रभाभासितसर्वलोकम् ॥ संकल्पितार्थप्रमदादिकाव्यं श्रुत्वा व्रजेन्मोक्षपदं मनुष्यः ॥
 ॥ ३१ ॥ ब्रह्मेशविष्णुवाल्मीकीशरीरभेदैर्विभवं मृज्यत्यत्तिचपातियश्च ॥ तमादिदेवंपरमंपरेशमावायचेतस्युपयातिमुक्तिम् ॥ ३२ ॥ योनामजात्यादिविकल्पही
 नः परः पराणां परमः परः स्यात् ॥ वेदांतवेद्यः स्वरूपाप्रकाशः सवीक्ष्यते सर्वपुराणवेदैः ॥ ३३ ॥ ऊर्जमावेसिते पक्षे चैत्रे च द्विजसत्तमाः ॥ नवम्यहनि श्रोतव्यं
 रामायणकथामृतम् ॥ ३४ ॥ इत्येवं शृणुयाद्यस्तु श्रीरामचरितं शुभम् ॥ सर्वान्कामानवाप्नोति परत्रासुत्रचोत्तमान् ॥ ३५ ॥ त्रिसप्तकुलसंयुक्तः सर्वपापविव
 र्जितः ॥ प्रयाति रामभवनं यत्र गत्वानशोच्यते ॥ ३६ ॥ चैत्रे माघे कार्तिके च सिते पक्षे च वाचयेत् ॥ नवम्यहनि तस्मात् श्रोतव्यं च प्रयत्नतः ॥ ३७ ॥ रामायणं
 चादिकाव्यं स्वर्गमोक्षप्रदायकम् ॥ तस्मात्कलियुगे घोरे सर्वधर्मवहिष्कृते ॥ ३८ ॥ नवम्यहनि श्रोतव्यं रामायणकथामृतम् ॥ रामायणपरायेतु घोरे क
 लियुगे द्विजाः ॥ ३९ ॥ तेनराः कृतकृत्याश्च न कलिर्वाधते हितान् ॥ कथारामायणस्यापि नित्यं भवति यद्गृहे ॥ ४० ॥ तद्गृहे तीर्थरूपं हि दुष्टानां पापनाश
 नम् ॥ तावत्पापानि देहेऽस्मिन्निवसंतितपोधनाः ॥ ४१ ॥ यावन्नश्रूयते सम्यक् श्रीमद्रामायणं नरैः ॥ दुर्लभैव कथालोके श्रीमद्रामायणोद्भवा ॥ ४२ ॥
 कोटिजन्मसमुत्थेन पुण्येनैव तुल्यते ॥ ऊर्जमावेसिते पक्षे चैत्रे च द्विजसत्तमाः ॥ ४३ ॥ यस्य श्रवणमात्रेण सौदासोऽपि विमोचितः ॥ गौतमशापतः प्राप्तः
 सौदासो राक्षसांतनुम् ॥ ४४ ॥ रामायणप्रभावेण विमुक्तिं प्राप्तवान् पुनः ॥ यस्त्वेतच्छृणुयाद्भक्त्या रामभक्तिपरायणः ॥ ४५ ॥ समुच्यते महापापे
 रुपपातकराशिभिः ॥ ४६ ॥ इति श्रीस्कंदपुराणे उत्तरखंडे नारदसन्तुमारसंवादे रामायणमाहात्म्ये प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ऋषय उचुः ॥ कथं सन्तुमार
 यदेवर्षिर्नारदो मुनिः ॥ प्रोक्तवान्सकलान्धर्मान्कथंच मिलिता बुभौ ॥ १ ॥ कस्मिन्क्षेत्रे स्थितौ तात तावुभौ ब्रह्मवादिनौ ॥ यदुक्तं नारदेनास्मे तन्नो ब्रूहि
 महामुने ॥ २ ॥ सूत उवाच ॥ सनकाद्यामहात्मानो ब्रह्मणस्तनयाः स्मृताः ॥ निर्ममानिरहंकाराः सर्वे ते धूर्ध्वरेतसः ॥ ३ ॥ तेषां नामानि वक्ष्यामि
 सनकश्च सनंदनः ॥ सनत्कुमारश्च तथा सनातन इति स्मृतः ॥ ४ ॥ विष्णुभक्तमहात्मानो ब्रह्मध्यानपरायणाः ॥ सहस्रसूर्यसंकाशाः सत्यवंतो मुमुक्षवः
 ॥ ५ ॥ एकदा ब्रह्मणः पुत्राः सनकाद्यामहौजसः ॥ मेरुशृंगं समाजग्मुर्भीक्षितुं ब्रह्मणः सभाम् ॥ ६ ॥ तत्र गंगां महापुण्यां विष्णुपादोद्भवानदीम् ॥ निरी
 क्ष्य स्नातुमुद्युक्ताः सीताख्यां प्रथितौ जसः ॥ ७ ॥ एतस्मिन् व्रंतरे विप्रादेवर्षिर्नारदो मुनिः ॥ आजगामोच्चरन्नामहरेर्नारायणादिकम् ॥ ८ ॥ नारायणाच्युतानं
 तवा मुदेव जनार्दन ॥ यज्ञेश यज्ञपुरुष राम विष्णो नमोऽस्तुते ॥ ९ ॥ इत्युच्चरन् हरेर्नामपावयन्निखिलं जगत् ॥ आजगामस्तु वङ्गां मुनिर्लोकैकपावनीम् ॥ १० ॥
 अथायाति समुद्रीक्ष्य सनकाद्यामहौजसः ॥ यथाहामहर्णाचकुर्ववदे सोऽपि तान्मुनीन् ॥ ११ ॥ अथ तत्र सभामध्ये नारायणपरायणम् ॥ सनत्कुमारः प्रो
 वाच नारदं मुनिपुंगवम् ॥ १२ ॥ सनत्कुमार उवाच ॥ सर्वज्ञोऽसि महाप्राज्ञ मुनिमानदनारद ॥ हरिभक्तिपरोऽस्मात्त्वत्तोनास्त्यपरोधिकः ॥ १३ ॥ येने

वा० रा०
॥ २ ॥

दमखिलजतं जगत्स्थायं जगत्सु ॥ गंगापादोदवायस्य कथं सञ्जायते हरिः ॥ १४ ॥ अनुग्राहोऽस्मि यदिते तत्त्वतो वक्तुमर्हसि ॥ नारद उवाच ॥ नमः
पराय देवाय परात्परतया च ॥ १५ ॥ परात्परनिवासाय सगुणाय गुणाय च ॥ ज्ञानाज्ञानस्वरूपाय धर्माधर्मस्वरूपिणे ॥ १६ ॥ विद्याविद्यास्वरू
पाय स्वस्वरूपाय ते नमः ॥ यो दैत्यहन्तानरकान्तकश्च भुजाग्रमात्रेण दधार गोत्रम् ॥ १७ ॥ भृगो विच्छेदविनोदकामं नमामि देवपुत्रं शरीरम् ॥ अर्धम
तश्चतुर्धा यः कृपिभिः परिवारितः ॥ १८ ॥ हतवात्राक्षसानीकरामं दशरथिभजे ॥ एवमादीन्यनेकानि चरितानि महात्मनः ॥ १९ ॥ तेषां नागानि सं
ख्यातुं शक्यते नाब्दकोटिभिः ॥ महिमानं तु यन्नाम्रः पारंगतुं न शक्यते ॥ २० ॥ मनवोऽपि पुनीन्द्राश्च कथं तं शुद्धकोमजे ॥ यन्नामश्रवणेनापि महापातकिनो
पिये ॥ २१ ॥ पावनत्वं प्रपद्यते कथं स्तोष्यामि शुद्धीः ॥ रामायणपराये तु चोरे कलिपुगे द्विजाः ॥ २२ ॥ त एव कृतकृत्याश्चेति नित्यं नमो नमः ॥
॥ २३ ॥ ऊर्जमासे सिते पक्षे चैत्रे माघे तथैव च ॥ नवम्यहनि श्रोतव्यं रामायणकथां मृतम् ॥ २४ ॥ गौतम उवाच ॥ प्रातः सौदासो राहसीतनुम् ॥ रामायणप्र
भावेण विमुक्तिप्राप्तवान् पुनः ॥ २५ ॥ स नन्दुमार उवाच ॥ रामायणं केन प्रोक्तं सर्वधर्मफलप्रदम् ॥ शतः कथं गौतमे न सौदासोऽनुनित्यम् ॥ २६ ॥
रामायणप्रभावेण कथं भूयो विमोचितः ॥ अनुग्राहोऽस्मि यदिते चेदस्ति कुरुणामयि ॥ २७ ॥ सर्वमेतदशेषेण शृणु नो वक्तुमर्हसि ॥ शृण्वतां वदतां चैव न
पापप्रणाशिनी ॥ २८ ॥ नारद उवाच ॥ शृणु रामायणं विप्र यद्वाल्मीकिद्विजोद्भूतम् ॥ नवम्यहनि श्रोतव्यं रामायणकथां मृतम् ॥ २९ ॥ आस्तोऽस्तु गे
विप्रो धर्मकर्मविशारदः ॥ सोमदत्त इति लयातो ग्राज्जधर्मपरायणः ॥ ३० ॥ विप्रस्तु गौतमाख्येन गुणिना ब्रह्मवादिना ॥ श्रुतवान्सर्वधर्मान् नैगमातीरे
मनोरमे ॥ पुराणशास्त्रकथनैस्तेनासौ बोधितोऽपि च ॥ ३१ ॥ श्रुतवान्सर्वधर्मान् चैतेनोक्तान् खिलानपि ॥ कदाचित्परमेशस्य परिचर्यापरोऽभवत् ॥ ३२ ॥
उपस्थिताया पितृस्मै प्रणामं नञ्जाकारि च ॥ स तु शांते महामुद्दिगौ तमस्तेजसां निधिः ॥ ३३ ॥ मयोदितानि कर्माणि करोतीति सुद्वयौ ॥ यस्तु चित्तो
महादेवः शिवः सर्वजगद्गुरुः ॥ ३४ ॥ गौतम आगतस्तत्र न चोत्थापत्ततो द्विजः ॥ गुर्ववज्ञा कृतपापं राक्षसत्वेन चोक्तवान् ॥ ३५ ॥ भगवान्सर्वधर्मगुरुः
सर्वदर्शी तुरेश्वरः ॥ उवाच प्राञ्जलिर्भूत्वा विनयात्त्रयकोविदम् ॥ ३६ ॥ क्षमस्व भगवन् सर्वमपराधं कृतं मया ॥ गौतम उवाच ॥ ऊर्जमासे सिते पक्षे रामायणक
थामृतम् ॥ ३७ ॥ नवम्यहनि श्रोतव्यं भक्तिभावेन सादरम् ॥ नात्यंतिकं भवेदेतद्वा दशाब्दं भविष्यति ॥ ३८ ॥ विप्र उवाच ॥ केन रामायणं प्रो
क्तं चरितानि तु कस्य वै ॥ मनसा प्रीतिमापन्नो बभूवे चरणौ लुरोः ॥ ३९ ॥ एतत्सर्वमहामाज्ञासंज्ञे पादुक्तमर्हसि ॥ गौतम उवाच ॥ शृणु रामायणं विप्रवाल्मी
किमुनिना कृतम् ॥ ४० ॥ तच्छ्रुत्वा मुच्यते पापात्स्वच्छं पुनरेतिसः ॥ येन रामः कृतारण राक्षसा रावणादयः ॥ ४१ ॥ हतास्तु देवकथार्थचरितं तस्य त्वं शृणु ॥
कार्तिके च सिते पक्षे कथारामायणस्य तु ॥ ४२ ॥ नवम्यहनि श्रोतव्यं सर्वपापप्रणाशिनी ॥ इत्युक्त्वा सर्वसंपन्नो गौतमः स्वाश्रमं ययौ ॥ ४३ ॥ विप्रोऽपि दुःस्वयापन्नो

वा० रा०
॥ २ ॥

॥ २ ॥

राक्षसं तनुमाश्रितः ॥ क्षुत्पिपासातिशेतातोनित्यं क्रोधपरायणः ॥ ४४ ॥ कृष्णसर्पद्युतिर्भीमो बभ्राव विजनेवने ॥ मृगांश्च विविधांस्तत्र मनुष्यांश्च सरीसृपान् ॥
 ॥ ४५ ॥ विहगान्प्लवगांश्चैव प्रशस्तांस्तान्मक्षयत् ॥ अस्थिभिर्वहुभिर्विप्राः पीतरक्तकलेवरैः ॥ ४६ ॥ रक्तादग्नेतकैश्चैव तेनासीद्बुभयंकरी ॥ ऋतुत्रये सपृथिवी
 शतयोजनविन्तराम् ॥ ४७ ॥ कृत्वातिदृष्टिपिपासाद्वानांतरमगात्तुनः ॥ तत्रापि कृतवान्निर्त्यन्तरमांसाशनं तदा ॥ ४८ ॥ जगाम नर्मदातीरे सर्वलोकभयंकरः ॥
 एतस्मिन्नांतं प्रपन्न-कश्चिद्विशोऽतिधार्मिकः ॥ ४९ ॥ कलिभक्षेण संभूतो नामागर्ग इति श्रुतः ॥ वह्निगंगाजलं स्कंधे स्तुवन्विश्वेश्वरं प्रभुम् ॥ ५० ॥ गायत्रामा
 निरामस्य सयायातोऽतिहर्षितः ॥ तनागतं मुनिं हृद्वाह्यं दायाजानामराक्षसः ॥ ५१ ॥ प्राप्तानः पारणेत्युक्ता मुजाः पृथग्गतययौ ॥ तेन कीर्तितनाम्नि श्रुत्वा दूरे
 व्यवस्थितः ॥ ५२ ॥ असक्तस्तद्विजहंतुमिदमुचैव राक्षसः ॥ राक्षस उवाच ॥ अहो यद्गमहाभाग नमस्तुभ्यं यद्वात्मने ॥ ५३ ॥ नागस्मरणमाहात्म्या
 द्वाक्षपा अपि दूरगाः ॥ मया प्रभक्तिः पूर्वावेष्टाः क्रोडसदृशतः ॥ ५४ ॥ नामप्रहर्षणं विप्ररक्षितत्वांश्च ज्ञायत् ॥ नागस्मरणमात्रेण रत्नसाजपि गोवयम् ॥
 ॥ ५५ ॥ परांशान्तिं समापन्नामहिमानोऽच्युतस्यकः ॥ सर्वभावं गहाभागरागादिरहितो द्विजः ॥ ५६ ॥ राज्ञश्च भवेत्तत्सत्त्वात्तत्प्रवनात् ॥ सुय
 वज्ञायया पूर्वकृताचमुनिसत्तम ॥ ५७ ॥ कृतश्चाग्रहः पञ्चतुरागप्रोक्तवानिदम् ॥ बह्वीरिणुनिवा पूर्वकृतारामायणस्त्वय ॥ ५८ ॥ उज्ज्वलसितेक्ष्णे
 श्रोतव्यं च पश्यतनतः ॥ गुरुणापि पुनः प्रोक्तं रम्यं तु शुभदं वचः ॥ ५९ ॥ नवम्यहनि श्रोतव्यं रागाद्विमुक्तम् ॥ तस्माद्ब्रह्मगहाभाग सर्वसत्त्वार्थज्ञेन व
 ॥ ६० ॥ कथाश्रवणमात्रेण पातु सत्त्वात्पापदमनः ॥ श्रीनारद उवाच ॥ इत्याख्यातं रास्ते त्वया यत्तत्सुतस्य ॥ ६१ ॥ निरुम्य विस्मयविशेषं
 द्विजसत्तमः ॥ ततो विप्रः कृत्वा विष्टो रासनमपरायणः ॥ ६२ ॥ तुदाभं राक्षसेनामचेदं वदस्व ॥ ६३ ॥ विप्र उवाच ॥ राक्षसे यद्गहाभागमतिरते विप्रः
 ता ॥ ६४ ॥ अस्मिन्नुज्ज्वलिते पक्षे रामायणकथां शृणु ॥ शृणु त्वं रागमाहात्म्यं रामभक्तिपरात्मना ॥ ६५ ॥ रागध्यातुं रागांश्च कः स्वार्थं श्रमयितुम् ॥
 रामभक्तिपरायणं ब्रह्माविष्णुः सदाशिवः ॥ ६६ ॥ अत्र देवाश्च सिद्धाश्च रामायणपरानराः ॥ तस्मात्सर्वे रितेः ते रामायणकथां शृणु ॥ ६७ ॥ नवम्यहनि श्रो
 तव्यं सावधानः सदाभव ॥ कथाश्रवणमात्रेण राक्षसत्वं पातु त्वम् ॥ ६८ ॥ विमुञ्च राक्षसे भवामभक्ष्योऽसौ ॥ कोटि सूर्यप्रीतिरागमापन्नो विबुधपतिः ॥
 ॥ ६९ ॥ शंखचक्रगदापाणी रामभद्रः समागतः ॥ स्तुवंस्तुनाहं जं सव्यं जगाम हरिं मंदिरम् ॥ ७० ॥ नारद उवाच ॥ तस्माच्छृणु ध्वं विष्टो रागमायणकथा
 मृतम् ॥ नवम्यहनि श्रोतव्यं मुजैमासि च कीर्तयेत् ॥ ७१ ॥ यन्नामस्मरणादेव महापातकजोऽपि ॥ विमुक्तः सर्वपापेभ्यो नरो वातिपुनरिति ॥ राक्षसे
 ति यन्नाम सकृदप्युच्यते यदा ॥ ७२ ॥ तदैव पापनिर्मुक्तो विष्णुलोकं गच्छति ॥ येषं तदीदमाख्यानां भक्त्या शृण्वंति तनयः ॥ गंगानालपलं कुण्डं ते भोरा
 ज्ञायते नवम् ॥ ७३ ॥ इति श्रीस्कंद उवाच ॥ नारदराजकुमारसंवादे रामायणमा ॥ राक्षसविमोचनं नाम त्रितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ सप्ततुमारात्वा ॥

वा० रा०
॥ ३ ॥

अहोचित्रमिदं प्रोक्तं मुनिमानदनाद ॥ रामायणस्य माहात्म्यं पुनस्त्वं दविस्तरात् ॥ १ ॥ अन्यमासस्य माहात्म्यं कथयस्व प्रसादतः ॥ कथं नो
जायते तुष्टिर्मुनेर्वचनमृतात् ॥ २ ॥ नारद उवाच ॥ सर्वेष्वयं महाभागाः कृतार्थानां त्रयं शयः ॥ यतः प्रभावं रामस्य भक्तिः श्रोतुमुद्यताः ॥ ३ ॥ माहा-
त्म्यश्रवणं यस्य राघवस्य कृतात्मनाम् ॥ दुर्लभं प्रादुर्गते तं मुनयो ब्रह्मवादिनः ॥ ४ ॥ शृणु च मृषयश्चित्रमिति हासं पुरातनम् ॥ सर्वपापप्रशमनं सर्वरो-
गविनाशनम् ॥ ५ ॥ आसीत् पुरा द्वापरं च सुमतिर्नाम भूपतिः ॥ सोमवंशोद्भवः श्रीमान्सप्तद्वीपैकनायकः ॥ ६ ॥ धर्मात्मा सत्यसंपन्नः सर्वसंपद्विभूषितः ॥
सदारामकथासेवी रामपूजापरायणः ॥ ७ ॥ रामपूजापराणां च श्रुत्वा श्रुतिर्निरहंकृतिः ॥ पूज्येषु पूजानिरतः समदर्शी गुणान्वितः ॥ ८ ॥ सर्वभूतहितः शतौ-
कृतज्ञः कीर्तिमान् नृपः ॥ तस्य भार्या महाभागा सर्वलक्षणसंयुता ॥ ९ ॥ पतिव्रता पतिप्राणानां प्रासत्यवती शुभा ॥ तावुभौ दंपती नित्यं रामायणपरायणौ ॥ १० ॥
अन्नदानरतौ नित्यं जलदानपरायणौ ॥ तडागारामवाण्यादीन संख्यातान्वितेन तुः ॥ ११ ॥ सोऽपि राजा महाभागो रामायणपरायणः ॥ वाचयेच्छृणुयाद्वा
पि भक्तिभावेन भावितः ॥ १२ ॥ एवं रामपरं नित्यं राजानं धर्मकोविदम् ॥ तस्य प्रिया सत्यवती देवा अपि सदास्तु वन्द्य ॥ १३ ॥ त्रिलोके विश्रुतौ तौ च दंपत्य-
त्यंत धार्मिकौ ॥ आययौ बहुभिः शिष्यैर्द्रष्टुकामो विभांडकः ॥ १४ ॥ विभांडकं मुनिं हृष्ट्वा समात्रातो जनेश्वरः ॥ प्रत्युद्ययौ सपत्नीकः पूजाभिर्बहुविस्त-
रम् ॥ १५ ॥ कृतातिथ्यक्रियं शान्तं कृतासनपरिग्रहम् ॥ नीचासनगतो भूषः प्राजलिमुनिमब्रवीत् ॥ १६ ॥ राजोवाच ॥ भगवन् कृतकृत्योऽस्मि तवात्राग-
मने नमोः ॥ सतामागमनं संतः प्रशंसति सुखावहम् ॥ १७ ॥ यत्र स्यान्महता प्रेम तत्र स्युः सर्वसंपदः ॥ तेजः कीर्तिर्धनं पुत्रा इति प्राहुर्विपश्चितः ॥ १८ ॥
तत्र वृद्धिर्गमिष्यति श्रेयांस्यनुदिनं मुने ॥ तत्र संतः प्रकुर्वन्ति महतीं करुणां प्रभो ॥ १९ ॥ यो मूर्ध्नि चारयद्ब्रह्म विप्रपादतलोदकम् ॥ स स्नातः सर्वार्थेषु पुण्य-
वान्ना त्रयं शयः ॥ २० ॥ मम पुत्राश्च दाराश्च संपत्तयि समापिता ॥ समाज्ञापयं शांतात्मन ब्रह्मार्किकं रवाणिते ॥ २१ ॥ विनयावनतं भूपतं निरीक्ष्य मुनीश्वरः ॥
स्पृशन् करेण राजानं प्रत्युवाचातिहर्षितः ॥ २२ ॥ ऋषिरुवाच ॥ राजन् यदुक्तं भवता तत्सर्वं त्वत्कुलोचितम् ॥ विनयावनतः सर्वपरं श्रेयो भजंति हि ॥ २३ ॥
प्रीतोऽस्मि न भूपाल सन्मार्गं परिवर्तिनः ॥ स्वस्ति ते स्तुमहाभाग यत्प्रक्ष्यामि तदुच्यताम् ॥ २४ ॥ पुराणा वदन्तः सति हरिस्तुष्टिकारकाः ॥ माघे मास्य-
प्युद्यतोऽसिरामायणपरायणः ॥ २५ ॥ तव भार्या पिसाध्वीयं नित्यं रामपरायणा ॥ किमर्थमेतद्भूतांतं यथा वदन्तु गार्हसि ॥ २६ ॥ राजोवाच ॥ शृणु ध्वं
भगवन् सर्वं यत्पृच्छंति सवदामि तत् ॥ आश्चर्यभूतं लोकानामावयोश्चरितं मुने ॥ २७ ॥ अहमासीत् पुरा शूरो मालिनिर्नाम सत्तम ॥ कुमारं निरतो नित्यं
सर्वलोकहिते रतः ॥ २८ ॥ पित्रो नो धर्मविद्वेपी देवद्रव्यापहारकः ॥ महापातकिसंस्पर्गदेवद्रव्योपजीविकः ॥ २९ ॥ गोश्वश्रुहृद्वाचरो नित्यं प्राणिवधे-
रतः ॥ नित्यं निष्ठुरवक्ता च पापी देश्यापरायणः ॥ ३० ॥ किंचित्काले स्थितो ह्येवमना हृत्य महद्भयः ॥ सर्वबंधुपरित्यक्तो दुःखी वनमुपागमम् ॥ ३१ ॥

माहा०
अ० ३

॥ ३ ॥

मृगमांसाशनोनित्यंतथामार्गविरोधकृतः ॥ एकाकीदुःखबहुलोद्वेगसन्निर्जनेवने ॥ ३२ ॥ एकदाक्षुत्परिश्रान्तोनिद्रावातःपिपासितः ॥ वसिष्ठस्याश्रमं दृष्ट्वा
अपश्यं विजनेवने ॥ ३३ ॥ हंसकारण्डवाकीर्णतत्समीपमहत्सरः ॥ पर्यतेवनपुष्पौघैश्छादितं तन्मुनीश्वरः ॥ ३४ ॥ अपिबंतत्रपानीयंतत्तदेविततमः ॥
उन्मूल्यवृक्षमूलानिमयाक्षुच्चनिवारिता ॥ ३५ ॥ वसिष्ठस्याश्रमेतिष्ठन्निवासं कृतवानहम् ॥ शीर्णस्फटिकसंघानंतत्राहमकारिषम् ॥ ३६ ॥ पर्णेस्तृणे
श्चक्राष्टैश्चहंसम्यक्प्रकल्पितम् ॥ तत्राहं व्याधसत्त्वस्थोदत्वावहुविधान्मृगान् ॥ ३७ ॥ आजीवं वर्तनं कृत्वा वतारणां च विंशतिम् ॥ अथेयमागतासा
ध्वीविध्यदेशसमुद्रवा ॥ ३८ ॥ निषादकुलसंभूतानाम्नाकालीतुविश्रुता ॥ बंधुवर्गैः परित्यक्तादुःखिताजीर्णविग्रहा ॥ ३९ ॥ ब्रह्मन्नुत्तुदपरिश्रान्ता
शोचंतीसुक्रियांक्रियाम् ॥ दैवयोगात्समायाताभ्रमंतीविजनेवने ॥ ४० ॥ मासिग्रीष्मेचतापार्ताहंतस्तापप्रपीडिता ॥ इमांदुःखवर्तीहृद्वाजातामेविषु
लाघृणा ॥ ४१ ॥ मयादत्तं जलं चास्यैमांसं वन्यफलंतथा ॥ गतश्रमातुतुष्टासामयाब्रह्मन्यथातथम् ॥ ४२ ॥ न्यवेदयत्स्वकर्माणि शृणुतानिमहामुने ॥
इयं कालीतुनामैव निषादकुलसंभवा ॥ ४३ ॥ दाविकस्यसुताविद्वन्वन्यवसद्विध्यपर्वते ॥ परस्वहारिणीनित्यंसदापिशुन्यवादिनी ॥ ४४ ॥ बंधुवर्गैः
परित्यक्तायतोदतवतीपतिम् ॥ कांतारोविजनेब्रह्मन् मत्समीपमुपागता ॥ ४५ ॥ इत्येवंस्वकृतं कर्मसाचमहान्यवेदयत् ॥ वसिष्ठस्याश्रमेपुण्येहहंचेयं
च वैमुने ॥ ४६ ॥ दंपतीभावमाश्रित्यस्थितौमांसाशनौतदा ॥ गच्छिष्यं गतौ चैव वसिष्ठस्याश्रमेतदा ॥ ४७ ॥ समाजंतत्र दृष्ट्वापि देवर्षीणां च सत्रकम् ॥
रामायणपराविप्रामावेदष्टादिनेदिने ॥ ४८ ॥ निराहारौ च विश्रान्तौ क्षुत्पिपासाप्रपीडितौ ॥ बहच्छयागतौ तत्र वसिष्ठस्याश्रमं प्रति ॥ ४९ ॥ रामाय
णकथां श्रोतुं नवाह्वाचैव भक्तिः ॥ तत्काल एव पंचत्वमावयोरभवन्मुने ॥ ५० ॥ कर्मणातेन हृष्टात्मा भगवान्मधुसूदनः ॥ स्वदूतान्प्रेषयामास मदाहरण
कारणात् ॥ ५१ ॥ आरोप्यावां विमानेतु ययुश्च परमं पदम् ॥ आवांसमीपमापन्नौ देवदेवस्य चक्रिणः ॥ ५२ ॥ भुक्तवन्तौ महाभोगान् यावत्कालं शृणु
ष्वमे ॥ युगकोटिसहस्राण्युगकोटिशतानि च ॥ ५३ ॥ उपित्वारामभवेन ब्रह्मलोकमुपागतौ ॥ तावत्कालं च तत्रापि स्थित्वेशपदमागतौ ॥ ५४ ॥
तत्रापितावत्कालं च भुक्ता भोगाननुत्तमान् ॥ ततः पृथ्वीशतां प्रातौ क्रमेण मुनि सत्तम ॥ ५५ ॥ अत्रापि संपदतुलारामायणप्रसादतः ॥ अनिच्छया कृतेना
पि प्राप्तमेवं विचं मुने ॥ ५६ ॥ नवाह्वाकिलश्रोतव्यं रामायणकथामृतम् ॥ भक्तिभावेन धर्मात्मजन्ममृत्युजरापहम् ॥ ५७ ॥ अवशेनापि यत्कर्म कृतं तु
सुमहाफलम् ॥ ददाति नृणां विप्रेन्द्ररामायणप्रसादतः ॥ ५८ ॥ नारद उवाच ॥ एतत्सर्वं निशम्यासौ विभांडकमुनीश्वरः ॥ अभिवंद्य महीपालं प्रययौ
स्वतपोवनम् ॥ ५९ ॥ तस्माच्छृणुष्वं विप्रेन्द्रा देवदेवस्य चक्रिणः ॥ रामायणकथाचैषा कामयेनूपमास्मृता ॥ ६० ॥ माघे मासे सिते पक्षे रामारुयानं प्रयत्नतः ॥
नवाह्वाकिलश्रोतव्यं सर्वधर्मफलप्रदम् ॥ ६१ ॥ यहदं पुण्यमारुयानं सर्वपापप्रणशनम् ॥ वाचयेच्छृणुयाद्रापि रामे भक्तिश्च जायते ॥ ६२ ॥ इति श्रीस्कंदपुरा

राणेत्तरखंडेनारदसनकुमारसंवादेरामायणमाहात्म्येतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ नतदुवाच ॥ अन्यमासेप्रवक्ष्यामिशृणुष्वसुसमाहिताः ॥ सर्वपापहरं पुण्यं
 सर्वदुःखनिवारणम् ॥ १ ॥ ब्राह्मणक्षत्रियविशामूद्राणांचिवयोपिताम् ॥ समस्तकामफलदंसर्वव्रतफलप्रदम् ॥ २ ॥ दुःस्वप्नानाशनं वन्यं भुक्तिशुक्तिफ
 लप्रदम् ॥ रामायणस्य माहात्म्यं श्रोतव्यं च प्रयत्नतः ॥ ३ ॥ अत्रैवोदाहरंतीमिति हासं पुरातनम् ॥ पठतां शृण्वतांचैव सर्वपापप्रणाशनम् ॥ ४ ॥ विंध्या
 टव्यामभूदेकः कलिको नाम लुब्धकः ॥ परदारपरद्रव्यहरणे सततं रतः ॥ ५ ॥ परनिदापरो नित्यं जंतुपीडाकरस्तथा ॥ इतवान् ब्राह्मणां ग्नाश्वशतशो य सह
 स्रशः ॥ ६ ॥ देवस्वहरणे नित्यं परस्वहरणे तथा ॥ तेन पापान्यनेकानि कृतानि सुमहांति च ॥ ७ ॥ न तेषां राक्षस्यते वक्तुं संख्या वत्सरकोटिभिः ॥ राक्षसाश्चिन्म
 हापापोजंतुनामंतकोपमः ॥ ८ ॥ सौवीरनगरं प्राप्तः सर्वैश्चर्यसमन्वितम् ॥ यो विद्मिर्भूषिताभिश्च सरोभिर्विमलोदकैः ॥ ९ ॥ अलंकृतं विपणिभिर्यथोदे
 वपुरोपमम् ॥ तस्योपवनमधश्चर्यं चैव मंदिरम् ॥ १० ॥ छादितं हेमकलशैर्दृष्ट्वा चो सुदययौ ॥ हीरमुक्तासुवर्गानि च हूनीति विनिश्चितः ॥ ११ ॥
 जगाम राममवनचित्तराश्वीर्यलोलुपः ॥ तत्रापश्यद्विजवरं तंतत्त्वार्थकोविदम् ॥ १२ ॥ परिचर्यापरविष्णो रुतंकंतपसं निधिम् ॥ एकाकिनंदयालुं च नि
 स्पृहं च्यानलोलुपम् ॥ १३ ॥ दृष्ट्वाऽसौ लुब्धको मेनेतं चौर्यस्यांतराधिपम् ॥ देवस्य द्रव्यजातं तु समादातुमना निशि ॥ १४ ॥ उत्तंकं हंतुमारं मे विभृता सिर्मदो
 द्रतः ॥ पादेनाक्रम्य तद्वसो जटासंघट्टपाणिना ॥ हंतुं कृतमतिग्राह्यं पुत्तंकः प्रेक्ष्य चाब्रवीत् ॥ १५ ॥ उत्तंक उवाच ॥ यो योऽज्ञा चो वृथामां त्वंह निष्यसि
 निरागसम् ॥ मया किमपराद्धं ते तद्वत्त्वं च लुब्धक ॥ १६ ॥ कृतापराधिनो लोके हिंसां कुर्वतियत्नतः ॥ न हि संति वृथा सौम्यज्वना अप्यपापिनम् ॥ १७ ॥
 विरोधिष्वपि मूर्खे दुर्निरीक्ष्यादस्थितान्नुपात् ॥ विरोधनाधिगच्छंति सज्जनाः शांततेजसः ॥ १८ ॥ बहुधा वाच्यमानोऽपि यो नः क्षमयान्वितः ॥ तमुत्तमं
 नरं प्राहुर्विष्णोः प्रियतरं तथा ॥ १९ ॥ गुजनो नयान्निरैरपरहितः निरतो विनाशकालेऽपि ॥ छेदेऽपि चंदनतरुः सुरभयति सुखं कुठारस्य ॥ २० ॥ अज्ञो विधिवै
 बलवान्वाधते बहुधा जनान् ॥ तत्रापि प्राधून्याधते लोके दैर्गजगज्जनाः ॥ २१ ॥ भृगमीनसज्जनानां तु जलसंतोषविहितवृत्तीनाम् ॥ लुब्धकपीवरपि
 शुनानिष्कारणवैरिणो जगति ॥ २२ ॥ अहो बलवती माया सोहयत्यखिलं जगत् ॥ पुत्रमित्रकलत्राद्यैः सर्वदुःखेन योज्यते ॥ २३ ॥ परद्रव्यापहारेण कलत्रं
 पोषितं च तत् ॥ अंते तत्सर्वमुत्सृज्य एकवर्षयाति वै ॥ २४ ॥ मम माताममपिताममभार्याममात्प्रजाः ॥ ममेदमिति जन्तुनां ममतायाधते वृथा ॥ २५ ॥
 यावदजयति द्रव्यं तावदेव हि वांधवाः ॥ धर्माधर्मोत्तदेवास्तामिहा सुत्रचनः परः ॥ २६ ॥ अर्जितं तु धनं सर्वं मुंजंते वांधवाः सदा ॥ सर्वेष्वेकतमो गृहस्तत्पाप
 फलमश्नुते ॥ २७ ॥ इति ब्रुवाणं तमृषिं विमृष्य भगविह्वलः ॥ कलिकः प्रांजलिः प्रादक्षमस्त्रेति पुनः पुनः ॥ २८ ॥ तत्संगस्य प्रभावेण हरिसमिधिमाम्भतः ॥

गतपापोलुब्धकश्चसुतापोऽभवदधुवम् ॥ २९ ॥ मयाकृतानि कर्माणि महाति सुबहुनि च ॥ तानि सर्वाणि नष्टानि विप्रैर्दत्तवर्शनात् ॥ ३० ॥ अहोपाप
 कृत्रित्यं हहापापं समाचरम् ॥ कथं मे निष्कृतिर्भूयात्कंयाधिराणं विमो ॥ ३१ ॥ पूर्वजन्मार्जितैः पापैर्लुब्धकत्वमवाप्रवम् ॥ अत्रापि पापजालानि
 कृत्वा कां गतिमाप्नुयाम् ॥ ३२ ॥ इति वाक्यं समाकर्ण्य कलिकस्य महात्मनः ॥ उत्तंकोनामविप्रैर्वाक्यं चेदयथावर्षीत् ॥ ३३ ॥ उत्तंक उवाच ॥ साधुसाधु
 महाप्राज्ञपतिस्तेवियलोज्ज्वला ॥ यस्मात्संसारदुःखानां नाशोपायमभीप्सति ॥ ३४ ॥ चैत्रे मासे सिते पक्षे कथारामायणस्य च ॥ नवाह्वा किल श्रो
 तव्यं भक्तिभावेन सत्तदम् ॥ ३५ ॥ यस्य श्रवणमात्रेण सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ तस्मिन्क्षणे कलिकोऽसौ लुब्धको वीतकल्मषः ॥ ३६ ॥ रामायणं नृणां सुतस्य
 पंचत्वया गतः ॥ उत्तंकः पतितवीर्यलुब्धकं तं दयापरः ॥ ३७ ॥ एतद्वा विस्मितश्च अस्तौ पीत्कमलापतिम् ॥ कथारामायणस्यापि श्रुत्वा च वीतकल्मषः ॥
 दिव्यं विमानमारुह्य पुनि मेतदवावर्षीत् ॥ ३८ ॥ कलिक उवाच ॥ उत्तंक मुनिशार्दूलगुरुस्त्वमसुव्रत ॥ विमुक्तस्त्वत्पसादेन महापातकसंक्रयात् ॥ ३९ ॥
 ज्ञानं त्वदुपपेक्षान्धे दंजातं पुनिसत्तम ॥ तेन मे पापजालानि विनष्टान्यतिवेगतः ॥ ४० ॥ रामायणकथां श्रुत्वा मम त्वं बुद्धवान्मुने ॥ प्रापितोऽस्मि त्वया य
 त्मात्तद्विज्योः नरसंपदम् ॥ ४१ ॥ त्वयाऽहंकृतकृत्योऽस्मि गुरुणा करुणात्मना ॥ तस्मात्प्रतोऽस्मि ते विद्वन्मृतं तत्संसारकमे ॥ ४२ ॥ इत्युत्त्वा दे
 वकुपुर्भुनि श्रेष्ठमवाकित् ॥ प्रदक्षिणात्रयं कृत्वा नमस्कारं चकार सः ॥ ४३ ॥ ततो विमानमारुह्य सर्वकामसमन्वितम् ॥ अपरोगजसंकीर्णप्रपेदेह
 रिसंदिग्धम् ॥ ४४ ॥ तस्माच्छृणु ध्वं विप्रैः कथारामायणस्य च ॥ चैत्रे मासे सिते पक्षे श्रोतव्यं च प्रयत्नतः ॥ ४५ ॥ नवाह्वा किल रामस्य रामायणकथां श्रुत्वा ॥
 तस्मादहं पुनर्विदितकृद्भारिजकः ॥ ४६ ॥ ईप्सितं मनसा यद्यत्तत्तदाप्नोत्यसंशयम् ॥ सनत्कुमारैर्यत्पृष्टं तत्संभवं दितं मया ॥ ४७ ॥ रामायणस्य मा
 हात्म्यं किमन्यच्छ्रोतुमर्हसि ॥ ४८ ॥ इति श्रीस्कंदपुराणे उत्तरखंडे नारदसन्तकुमारसंवादे रामायणमाहात्म्ये श्रुत्योऽध्यायः ॥ ४९ ॥ सुत उवाच ॥
 रामायणस्य माहात्म्यं श्रुत्वा प्रीतो मुनीश्वरः ॥ सनत्कुमारः प्रपन्ननादं मुनिसत्तमम् ॥ १ ॥ सनत्कुमार उवाच ॥ रामायणस्य माहात्म्यं कथितं दोमुनी
 श्वराः ॥ इदानीं श्रोतुमिच्छामि विधिरामायणस्य च ॥ २ ॥ एतदपि महाभाग मुने तत्त्वार्थकोविद ॥ कृपया परयादिष्टो न्धावद्भक्तुमर्हसि ॥ ३ ॥ नारद उ
 वाच ॥ रामायणविधिं चैव शृणु ध्वं सुसमाहिताः ॥ सर्वलोकेषु विख्यातं स्वर्गमोक्षविवर्धनम् ॥ ४ ॥ विधानं तस्य वक्ष्यामि शृणु ध्वं गदितं मया ॥ रामायणकथां
 कुर्वे भक्तिभावेन भावितः ॥ ५ ॥ येन चीर्णेन पापानां कोटिकोटिः प्रणश्यति ॥ चैत्रे मासे कार्तिके च पंचम्यामपि चरयेत् ॥ ६ ॥ संकल्पं तु ततः कुर्यात्स्व
 स्तिवाचनपूर्वकम् ॥ नक्तवहः श्रोतव्यं रामायणकथां सुतम् ॥ ७ ॥ अद्य प्रभृत्यहं रामशृणोमि त्वत्कथां सुतम् ॥ प्रत्यहं पूर्णतामेतुतव रामप्रसादतः ॥ ८ ॥
 प्रत्यहं संतरं शुद्धिं लभाम्यस्य शास्त्रया ॥ कृत्वा सायातु विधिं द्रामभक्तिपरायणः ॥ स्वयं च वंधुभिः साधैश्च शृणुयात्प्रयतं द्वियः ॥ ९ ॥ ज्ञानं कृत्वा यथा

चारदन्तधावनपूर्वकम् ॥ शुक्रावरधरः शुद्धो गृहमागत्य वाग्यतः ॥ १० ॥ प्रक्षाल्य पादावाचम्यस्मरन्नायणं प्रभुम् ॥ नित्यदेवार्चनं कृत्वा पश्चात्संकल्पपूर्व
कम् ॥ ११ ॥ रामायणपुस्तकं च अर्चयेद्रक्तिभावतः ॥ आवाहनासनाद्यैश्च गंधपुष्पादिभिर्व्रती ॥ १२ ॥ अन्नमो नारायणायेति पूजयेद्रक्तितत्परः ॥
एकवारं द्विवारं च त्रिवारं वा पिशक्तिः ॥ १३ ॥ होमं कुर्यात्प्रयत्नेन सर्वपापनिवृत्तये ॥ एवं यः प्रयतः कुर्याद्रामायणविधितथा ॥ १४ ॥ स याति विष्णुभवनं
पुनरावृत्तिवर्जितम् ॥ रामायणव्रतधरो धर्मकारी च सत्तमः ॥ १५ ॥ चांडालान्पतितांश्चैव वा इमां त्रेणापि नालपेत् ॥ नास्तिकान् भिक्षुभयार्थादांश्चिदका
नपिशुनांस्तथा ॥ १६ ॥ रामायणव्रतधरो वा इमां त्रेणापि नालपेत् ॥ कुंडाशिन्तापकंच तथा देवलकाशिनम् ॥ १७ ॥ भिषज्जंकाव्यकर्तारं देवद्विजविरो
धिनम् ॥ पराबलोलुपैश्चैव परस्त्रीनिरतं तथा ॥ १८ ॥ रामायणव्रतधरो वा इमां त्रेणापि नार्चयेत् ॥ इत्येवमादिभिः शुद्धो वसन् सर्वद्विषतः ॥ १९ ॥ रामायणपरो
भूत्वा परासिद्धिं गमिष्यति ॥ नास्ति गंगासमंतीर्थनास्ति मातृसमो गुरुः ॥ २० ॥ नास्ति विष्णुसमो देवो नास्ति रामायणात्परम् ॥ नास्ति वेदसमं शास्त्रं ना
स्ति शांतिसमं सुखम् ॥ २१ ॥ नास्ति सूर्यसमं ज्योतिर्नास्ति रामायणात्परम् ॥ नास्ति समासमं सारं नास्ति कीर्तिसमं धनम् ॥ २२ ॥ नास्ति ज्ञानसमो लाभो ना
स्ति रामायणात्परम् ॥ तदंते वेदविदुषे दद्याच्च सह दक्षिणम् ॥ २३ ॥ रामायणपुस्तकं च वस्त्राण्याभरणानि च ॥ रामायणपुस्तकं यो वाचकाय प्रदापयेत् ॥ २४ ॥
स याति विष्णुभवनं यत्र गत्वानशोचति ॥ नवाहानि फलं कर्तुः शृणुधर्मविदां वर ॥ २५ ॥ पंचम्यहनि चारभ्य रामायणकथामृतम् ॥ कथाश्रवणमात्रेण सर्वपापैः
प्रमुच्यते ॥ २६ ॥ यदि द्वयंकृतं तस्य पुंडरीकफलं लभेत् ॥ व्रतचारी तु सततं यः कुर्यात्स जितेंद्रियः ॥ २७ ॥ अश्वमेधस्य यज्ञस्य द्विगुणं फलमश्नुते ॥ चतुः
कृत्वा कृतं येन पराकंसु नि सत्तमाः ॥ २८ ॥ स लभेत्परमं पुण्यमग्निष्टोमाष्टसंभवम् ॥ पंचकृत्वा व्रतमिदं कृतं येन महात्मना ॥ २९ ॥ अत्यग्निष्टोमं जपुण्यं
द्विगुणं प्राप्नुयान्नरः ॥ एवं व्रतं च पट्टकृत् कुर्याच्च स्तुतुमाहितः ॥ ३० ॥ अग्निष्टोमस्य यज्ञस्य फलमष्टगुणं भवेत् ॥ व्रतचारी तु धर्मात्मा सततकृत् त्वत्थालभेत् ॥
॥ ३१ ॥ अश्वमेधस्य यज्ञस्य फलमष्टगुणं भवेत् ॥ नारीवापुरुषः कुर्यादष्टकृत्वो मुनीश्वराः ॥ ३२ ॥ अश्वमेधस्य यज्ञस्य फलं पंचगुणं लभेत् ॥ नरो
रामपरो वापि न वरात्रं समाचरेत् ॥ ३३ ॥ गोमेधयज्ञं पुण्यं स लभेत्त्रिगुणं नरः ॥ रामायणं तु यः कुर्याच्छांतात्मानियतेंद्रियः ॥ ३४ ॥ स याति
परमानंदं यत्र गत्वानशोचति ॥ रामायणपरानित्यं गंगास्नानपरायणाः ॥ ३५ ॥ धर्ममार्गप्रवक्तारो मुक्ता एव न संशयः ॥ यतीनां ब्रह्मचारीणामचीरी
णां च सत्तमाः ॥ ३६ ॥ नवम्यहनि श्रोतव्या कथारामायणस्य च ॥ श्रुत्वा नरो रामकथामतिदीप्तोतिभक्तिः ॥ ३७ ॥ ब्रह्मणः पदमासाद्य तत्रैव परिमुच्यते ॥
श्राव्याणां परमं श्राव्यं पवित्राणामनुत्तमम् ॥ ३८ ॥ दुःस्वप्ननाशनं च न्यं श्रोतव्यं यत्नतस्ततः ॥ नरो ब्रह्मद्वयायुक्तः श्लोकं श्लोकार्थमेव वा ॥ ३९ ॥ पठते मुच्य
ते सद्यो लुपपातककोटिभिः ॥ सतामेव प्रयोक्तव्यं गुह्याद्ब्रह्मतमं यतः ॥ ४० ॥ वाचयेद्रामभावेन पुण्यक्षेत्रे च संसदि ॥ ब्रह्मद्वेषरतानां च दंभाचाररतात्मनाम् ॥

॥ ४३ ॥ लोकानां वक्तव्यं नानां ब्रूयादिदमुत्तमम् ॥ त्यक्तकामादिदोषाणां गमभक्तिरतात्मनाम् ॥ ४२ ॥ गुरुभक्तिरतानां च वक्तव्यं मोक्षसाधनम् ॥ सर्वदेवमयोरामः स्मृतश्चार्तिप्रणशनः ॥ ४३ ॥ सद्रक्तवत्सलो देवो भक्त्या तुष्यति नान्यथा ॥ अवशेनापि यन्नामकीर्तितो वा स्मृतोऽपि वा ॥ ४४ ॥ विमुक्तपातकः सोऽपि परमं पदमश्नुते ॥ संसारघोरकांतारदावाग्निर्मधुसूदनः ॥ ४५ ॥ स्मर्तृणां सर्वपापानि नाशयत्याशुसत्तमः ॥ तदर्पकमिदं पुण्यं काव्यं तु श्राव्यमुत्तमम् ॥ ४६ ॥ श्रवणात्पठनाद्वापि सर्वपापविनाशकृत् ॥ यस्यात्र सुरसे प्रीतिर्वर्तते भक्ति संयुता ॥ ४७ ॥ स एव कृतकृत्यश्च सर्वशास्त्रार्थको विदः ॥ तदार्जितं तु तत्पुण्यं तत्संत्यं सफलं द्विजाः ॥ ४८ ॥ यदर्थं श्रवणे प्रीतिरन्यथानिर्वर्तते ॥ रामायणपरायेतुरामनामपरायणाः ॥ ४९ ॥ त एव कृतकृत्याश्च घोरे कलियुगे द्विजाः ॥ नवम्यहनि शृण्वन्ति रामायणकथामृतम् ॥ ५० ॥ ते कृतार्थमहात्मानस्तेभ्यो नित्यं नमोनमः ॥ रामनामैव नामैव नामैव मम जीवनम् ॥ ५१ ॥ संसारविषयां चानां नाराणां पापकर्मणाम् ॥ कलौ नास्त्येव नास्त्येव नास्त्येव गतिरन्यथा ॥ ५२ ॥ मृत्युवाच ॥ एवं स नत्कुमारस्तु नारदेन महात्मना ॥ सम्यक्प्रबोधितः सद्यः परानिर्वृतिमाप्नुह ॥ ५३ ॥ तस्माच्छ्रुत्वा तु विप्रेन्द्रा रामायणकथामृतम् ॥ प्रयाति परमं स्थानं पुनरावृत्तिवर्जितम् ॥ ५४ ॥ घोरे कलियुगे प्राप्ते रामायणपरायणाः ॥ समस्तपापनिर्मुक्तायास्त्यंति परमं पदम् ॥ ५५ ॥ तस्माच्छृणुध्वं विप्रेन्द्रा रामायणकथामृतम् ॥ नवम्यहनि श्रोतव्यं सर्वपापप्रमोचकम् ॥ ५६ ॥ श्रुत्वा चैतन्महाकाव्यं वाचकं यस्तु पूजयेत् ॥ तस्य विष्णुः प्रसन्नः स्याच्छ्रिया सह द्विजोत्तमाः ॥ ५७ ॥ वाचके प्रीतिमापन्नैर्ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ प्रीता भवन्ति विप्रेन्द्रानां त्रकार्या विचारणा ॥ ५८ ॥ रामायणवाचकस्य गावो वासांसि कांचनम् ॥ रामायणपुस्तकं च दद्याद्विचितासुरतः ॥ ५९ ॥ तस्य पुण्यफलं वक्ष्ये शृणुध्वं सुसमाहिताः ॥ नवाधंते ग्रहास्तस्य भूतवेतालकादयः ॥ ६० ॥ तस्यैव सर्वश्रेयांसि वर्धते चरिते श्रुते ॥ न चाग्निर्वाधते तस्य चौरादेर्न भयं तथा ॥ ६१ ॥ कोटिजन्मार्जितैः पापैः सद्य एव विमुच्यते ॥ सप्तवंशसमेतस्तु देहातिमोक्षमाप्नुयात् ॥ ६२ ॥ इत्येतद्द्रुः समाख्यातं नारदेन प्रभाषितम् ॥ स नत्कुमारमुनये पृच्छते भक्तिः पुरा ॥ ६३ ॥ रामायणमादिकाव्यं सर्वैव दार्थसंमतम् ॥ सर्वपापहरं पुण्यं सर्वदुःखनिवर्हणम् ॥ ६४ ॥ समस्तपुण्यफलदं सर्वयज्ञफलप्रदम् ॥ येषं तं त्रविबुधाः श्लोकं श्लोकार्धमेव वा ॥ ६५ ॥ न तेषां पापं वस्तु कदाचिदपि जायते ॥ रामार्पितमिदं पुण्यं काव्यं तु सर्वकामदम् ॥ ६६ ॥ भक्त्या शृण्वन्ति गायन्ति ते पापं पुण्यफलं शृणु ॥ शतजन्मार्जितैः पापैः सद्य एव विमुचिताः ॥ ६७ ॥ सहस्रकुलसंयुक्ताः प्रयाति परमं पदम् ॥ किंतीर्थे गौप्रदाने वा किं तपोभिः किमध्वरैः ॥ ६८ ॥ अहन्यहनि रामस्य कीर्तनं परिशृण्वताम् ॥ चैत्रे माघे कार्तिके च रामायणकथामृतम् ॥ ६९ ॥ नवम्यहनि श्रोतव्यं सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ रामप्रसादजनकरामभक्तिविवर्द्धनम् ॥ ७० ॥ सर्वपापक्षयकरं सर्वसंपदवर्द्धनम् ॥ यस्त्वेतच्छृणुयाद्वापि पठेद्वासुसमाहितः ॥ सर्वपापविर्भुक्तो विष्णुलोकं स गच्छति ॥ ७१ ॥ इति श्रीस्कंदपुराणे उत्तरखण्डे श्रीमद्रामायणमाहात्म्ये नारदसंनिकुमारसंवादे पंचमोऽध्यायः ॥ ५॥

इदं बाल्मीकीयरामायणमाहात्म्यं मुद्रयित्वा (खेतवादी श्री गौरीसम्पादकैः) खेमराज श्रीकृष्णदासश्रेष्ठिना स्वकीये "श्रीविकटेश्वर" (स्टीम्) यन्त्रागारे मुद्रयित्वा प्रकाशितम् । शके १८३६

॥ इति श्रीवाल्मीकीयरामायणमाहात्म्यं समाप्तम् ॥